

גליון הש"ס

נה:

במה בהמה פרק חמישי שבת

מסורת הש"ס

א) (וימלא פז, ט) ב' צ"ז ח., א) (נ"ל פלג, ד) רש"ל מ"ז ושי"ר ש"ה, ה) ג'שן נחמ, א) (נ"ל ואלהיה, ו) נ"ל הוכרת להם וכן צימיו חזאל, מזור דנשן, א) יומא ט., ח) סנהדרין פב, ט) נשי' מוספות סנהדרין ד, ד"ה ובינן, א) (נ"ל כמו ויחל משה, ט) (נדברים נגו, א) מהרש"א גורם כנא, ט) (נ"ל מעשרים, א) (נפ"ק דסוטה),

תורה אור השלם

1 הכל באשר לכל מקרה אחר לצדיק ולרשע לטוב ולרשע ולשטא ולזבח וללשאר איקנו זבח סטוב בחטא השבע באשר שבתועה ירא: קהלת ט ב
2 ויאמר יי אל משה ואל אהרן יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נשבעתי להם: במדבר כ ב
3 ואת עמקא שם באשלים תחת יואב על הדבא ומקשא בן איש ושמו יורא הישראלי אשר בא אל צבאל בת נחש אחות צדיקה אם יואב:

שמואל ב יז כה ואחיותיהם צדיקה ואביגיל ובני צדיקה אביש ויזאב קל דקמא אמן: דברי הימים א ב טז
5 ויהי בשבן ישראל צאריך יהוא ואלך רמזון וישבב את בליקה פילגש באיו וישבע ישראל ויהיו בני יעקב שנים עשר:

בראשית לה כב
6 ארור שכב עם אשת אביו כי גלה בנה אביו ואמר קל דקמא אמן: דברים כו כ
7 פחו בעים אל תותרי בי עלית משכבי אביר אז חלקך יציעי עלה:

8 וקלה קאיש ההוא מעירו מקמים ימיהם להשתחוות ולזבח ליי צבאות בשלה וקש שני בני עלי קפני ונחםס כהנים ליי: שמואל א א ג
9 ויעזי וקן מאד ושמע את כל אשר יעשו בניו לכל ישראל ואת אשר ישכבון את נקשים הצבאות פתח אהל מועד:

שמואל א כב
10 ואחיה בן אחטוב אחי להשתחוות ולזבח ליי: כהן יי בשלח גשא אפוד וקעס אל קדע כי הקלך וקעס: שמואל א יד ג
11 יכרת יי לאיש אשר יעשה ער ונעה מאהלי יי: יעקב ומניש מנחה ליי: צבאות: מלאכי ב ב
12 אל בני כי לוא טובה השמעה אשר אנכי שמע מעברים עם יי:

שמואל א כד
13 ובעי גבני בני בליעל לא קדעו את יי:

שמואל א יב

מוסף רש"י

ארבעה מתו בעטיו של נחש. צענמו של נחש, כלומר לא היו רלוין למות אלא שגורם מיתת מהם על כל מולדותיו של אדם הראשון בעצמו של נחש. צענמו, מרגיש על עצמו, דכתיבי (דניאל א) איתעינו כל כי וכן (שם ב) חמיב עטא וטעס (ב"ב יז), עלבון אמנו תבע. ששמתה רחל ענל יעקב

הם היו צעלי גיאות ומה מסתעין

צעטיו של נחש. צענמו של נחש שהשיא לחוה ולא צחטא אחר שלא חטאו. צעטיו כמו עטא וטעס (דניאל ב): **ואחיותיהם**. צבני ישי משמעיו: אלא לאו ר"ש **בן אלעזר**. דאמר משה ואהרן צחטאם ממנו ומודה כהני: **כל האומר**

צההוא קרא: ויהיו **בני יעקב וגו'**. להוציא מלבן שלא מחשדנו: **ויבא חטא זה לידו**. ויגזור הקצ"ה שיהיו מן המקללים: **אחס של שכינה**. כך היה יעקב עושה צארכעה אהלי נשיו מעמיד מטה לשכינה וצאותו אהל שהוא רואה צו השכינה הוא צא ולן אותו הלינה: **חללת**. אותו שם שעלה על יצועי דהיינו שכינה מדלל כמיב יצועי עלית טעס אחר עד שלא נכנה אהל מועד היתה שכינה מנזיה צאהלי לדקים: **פחו**. נוטריקון הוא: **פוסה**. לשון עמא פוזא (לקמן דף פח). פומה מיהרת צענמן וחטאת: **זנסה**. זולת: **פילגס**. להנצל מן החטא: **חלסה**.^(א) ויחל משה (שמות לב): **ועושה'**. יראת לחטוא לר' אליעזר ור' יהושע חטא ולרבנן גמליאל ולמודעי בקש לחטוא ולא חטא: **חליס**. חולי גדול להתאפק לכבש ילך: **כל האומר בני עלי חטאו**. באשת איש אינו אלא טועה ומיניה צביוון קדשים חטאו: **דאמר רב**. לקמן צשמעתין פנחס לא חטא וילף לה מקרא ור' יונתן יליף לה לחפני מהאי קרא דמקיש חפני לפנחס: **ששאו אס קיניהן**. שהיו מסרצין להקריב שוס קרבן אלא צקושי דכדכתיב (שמואל א ב) גס צטרס יקטירון את החלצ וגו' וכשהיו זכות וילדות צלות ממקום אחר לשילה להקריב את קיניהן והן היו משהין מלהקריצס והנשים לא היו יכולין לסמוך עליהם שיקריבו והיו שזהות שם ולא היו חוזרות אלל צעליהן עד שראו קיניהן קרצין והיו טהורות לקדשים וליכנס לעזרה לפיכך מעלה עליהם כלילו שכבס אחר מונעים אותן מפריה ורבי': **פנחס לא חטא**. באשת איש דאשר ישכבון את הנשים אינו אלא חפני לצדו: **ואחיה בן אחיטוב וגו' כהן ה'**. בשילה נושא אסוד. הרי שמיתסון לשבח ומזכיר עליו שם פנחס אצי אציו: **אפשר צא חטא לידו והספוט מייחסו**. לשבח ואת בן בנו מייחסון אחריו ולהכניז גבי עזריה דנראפים יכרת ה' לאיש וגו' והאי קרא צצא על הנכרית ועל הזונה מישמעני כדדרשין ליה צאלו הן הגשרפין[[]^{פנ]}. דכתיב לעיל מיניה כי חלל יהודה קדש ה' אשר אהב ובעל צת אל נכר ודרשין כי חלל יהודה קדש זו זונה וכן הוא אומר לא תסיה קדשה וגו' **ס'**. ער. חריף להצין ולהורות צין

אהרנית ערנית: **ואס כהן הוא כו'**. וכאן מייחס כהן מגיש מנחה אחר פנחס: **והכניס אל בני כי לא טובה השמועה אשר אנכי שומע מעצירים כתיב**. קשה צעניי שם הכסס המזכר כאן כי אומר אני שטעות גדול הוא ול"ג לה להא מילתא שהרי צספרים מוהים חמיב מעצירים וגס בצמסורה הגדולה צמקוס שמניוין שם כל המציות דלא כתיב צהן יו"ד וקורין ולא נמנה זה והס מגויין ע"פ החשבון. וזו אינה קאיש דהאי מעצירים לאו לשון עזריה הוא אלא לשון ועצירו קול צממנה (שמות לו) וה"ק להו לא טובה השמועה אשר אנכי שומע את עם ה' מעצירים ומכריזין וקובלים עלינס והאי מעצירים לשון רבים הוא ואעס ה' קאי ולאז עלי שחרי הס היו עוצרים ולא היו מעצירים את אחרים: **בני**

מיתיבי אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבונו של עולם מפני מה קנסת מיתה על אדם הראשון אמר להם מצוה קלה צויתיו ועבר עליה א"ל והלא משה ואהרן שקיימו כל התורה כולה ומתו א"ל ימקרה אחד לצדיק ולרשע לטוב וגו' הוא דאמר כי האי תנא דתניא ר"ש בן אלעזר אומר אף משה ואהרן בחטאם מתו שנא'² יען לא האמנתם בי^ב הא האמנתם בי עדיין לא הגיע זמנכם ליפטר מן העולם מיתיבי ^(א)ארבעה מתו בעטיו של נחש ואלו הן בנימין בן יעקב ועמרם אבי משה וישי אבי דוד וכלאב בן דוד וכולהו גמרא לבר מישי אבי דוד דמפרש

ביה קרא דכתיב³ ואת עמשא שם אבשלום תחת יואב^(א) (שר) הצבא ועמשא בן איש ושמו יתרא הישראלי אשר בא אל אביגיל בת נחש אחות צרויה אם יואב וכי בת נחש הואי והלא בת ישי הואי דכתיב יואחיותיהן צרויה ואביגיל אלא בת מי שמת בעטיו של נחש מני אלימא תנא דמלאכי השרת והא איכא משה ואהרן אלא לאו ר"ש בן אלעזר היא ושי"מ יש מיתה בלא חטא ויש יסורין בלא עון ותויבתא דרב אמי⁴ תויבתא: א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל האומר ראובן חטא אינו אלא טועה שנאמר⁵ ויהיו בני יעקב שנים עשר מלמד שכולן שקולים כאחת אלא מה אני מקיים⁵ וישכב את בלהה פילגש אביו מלמד שבלבל מצעו של אביו ומעלה עליו הכתוב כאילו שכב עמה תניא ר"ש בן אלעזר אומר מוצל אותו צדיק מאותו עון ולא בא מעשה זה לידו אפשר עתיד זרעו לעמוד על הר עיבל ולומר⁶ ארור שוכב עם אשת אביו ויבא חטא זה לידו אלא מה אני מקיים וישכב את בלהה פילגש אביו עלבון אמו תבע אמר אם אחות אמי היתה צרה לאמי שפחת אחות אמי תהא צרה לאמי עמד ובלבל את מצעה אחרים אומרים שתי מצעות בלבל אחת של שכינה ואחת של אביו והיינו דכתיב⁷ אז חללת יצועי עלה^(א) (אל תקרי יצועי אלא יצועיי) כתנאי פחו כמים אל תותר ר' אליעזר אומר פותה חבתה זלתה ר' יהושע אומר פסעתה על דת חמאת זנית ר"ג אומר פיללתה חלתה זרחה תפלתך אמר ר"ג עדיין צריבין אנו למודעי ר' אלעזר המודעי אומר הפוך את התיבה ודורשה^(א) ועזעתה הרתעתה פרחה חטא ממך רבא אמר ואמרי לה ר' ירמיה בר אבא זכרת עונשו של דבר חלית עצמך חולי גדול פירשת מלחטוא: ראובן בני עלי בני שמואל דוד ושלמה ויואש^(א) סימן: "אמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל האומר בני עלי חטאו אינו אלא טועה שנאמר⁸ ושם שני בני עלי (עם ארון ברית האלהים) חפני ופנחס כהנים לה' סבר לה כרב דאמר רב פנחס לא חטא מקיש חפני לפנחס מה פנחס לא חטא אף חפני לא חטא אלא מה אני מקיים⁹ אשר ישכבון את הנשים מתוך ששהו את קיניהן שלא הלכו אצל בעליהן מעלה עליהן הכתוב כאילו שכבס גופא אמר רב פנחס לא חטא שנאמר¹⁰ ואחיה בן אחיטוב אחי אי כבוד בן פנחס בן עלי כהן ה' וגו' אפשר חטא בא לידו והכתוב מייחסו והלא כבר נאמר¹¹ יכרת ה' לאיש אשר יעשנה ער ועונה מאהלי יעקב ומגיש מנחה לה' צבאות^(א) אם ישראל הוא לא יהיה לו ער בחכמים ולא עונה בתלמידים ואם כהן הוא לא יהיה לו בן מגיש מנחה אלא לאו שמע מינה פנחס לא חטא אלא הא כתיב¹² אשר ישכבון בני כתיב והכתיב מעבירים א"ר הונא בריה דרב יהושע מעבירים כתיב והכתיב¹³ בני בליעל מתוך שהיה לו לפנחס למחות לחפני ולא מיחה מעלה עליו הכתוב כאילו חטא א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל האומר

השמועה אשר אנכי שומע מעצירים עם ה'. אציהס היה מוכיחס: **והא כתיב מעצירים אחר ו** רב הונא צריה דרב יהושע **מעצירים כתיב**. קשה צעניי שם הכסס המזכר כאן כי אומר אני שטעות גדול הוא ול"ג לה להא מילתא שהרי צספרים מוהים חמיב מעצירים וגס בצמסורה הגדולה צמקוס שמניוין שם כל המציות דלא כתיב צהן יו"ד וקורין ולא נמנה זה והס מגויין ע"פ החשבון. וזו אינה קאיש דהאי מעצירים לאו לשון עזריה הוא אלא לשון ועצירו קול צממנה (שמות לו) וה"ק להו לא טובה השמועה אשר אנכי שומע את עם ה' מעצירים ומכריזין וקובלים עלינס והאי מעצירים לשון רבים הוא ואעס ה' קאי ולאז עלי שחרי הס היו עוצרים ולא היו מעצירים את אחרים:

ארבעה מתו בעטיו של נחש. והא דכתיב (קהלת ו) כי אדם אין לדיק צארכ וגו' צרוצ בני אדם קאמר: **וש"מ יש מיתה בלא חטא ויש יסורים בלא עון**. ואע"ג דצמאי דקאמר אין יסורין צלא עון לא איתומצ: **כל האומר בני עלי חטאו אינו אלא טועה**. פירוש צמאי דכתיב אשר ישכבון לא חטאו אלא מצינס קדשים היו דכדכתיב (שמואל א ב) צטרס יקטירון החלצ וגו': **מעבירים כתיב**. הש"ס שלנו חולק על ספרים שלנו שכתוב צהס^(א) (מעצירים) וכן מצינו צירושלמי^(א) צשמזון והוא שפט את ישראל ארבעים שנה מלמד שהיו פלגמים ירלים ממנו כ' שנה אחר מותו כמו צחיו⁶ וצכל ספרים שלנו כתיב כ' שנה (שופטים טו): **מתוך שהיה לא צפנחס צמחות**. ופליג אר' יונתן דאמר שניהס לא חטאו: **שהיה**

נב' ר' מתו בעטיו של נחש ב'. מוה"ק פ' בראשית ועל דא יהושע לא מת אלא בעטיו דנחש וכו' ומוה"ק פ' בראשית צספוק ויחם ה' מלתא דאסתלקו בנן והוא עטיא דנחש עמרס לוי צמנין ואת דלמרי אף ישי: שם תויבתא. ע"י ברא"ת פ' וישלח ד"ה אומרת: ובס' שופטים ד"ה ריה"ג: תוס' ד"ה מקבירים בתיב וכו' ובבל ספרים שליט. וכן מלטי צנדה דף לג ע"א תוס' ד"ה והשטא שכתבו דהמסורת שלנו מחולק עם הש"ס. ובגמליה דף כב ע"א כתבו תוס' דוחלף הוא פ' פסוקים סמוך לפסחה צענינו וכן הקשרים וצפת שלנו ויחל הוא ד' פסוקים ממהפשה וכן והקשרים ג"פ ומי"ש מהרש"א שם וצפסחים דף קיז ע"א תוס' ד"ה שומעים כתבו שלן יתכן שהיה ממור כ' פסוקים ואלו צספרים שלנו ממור קין הוא כ' פסוקים. ע' מהרש"א שם ע"א וצספסחין דף ד ע"א פירש"י שם דכנסה דחיד כתיב קרנות מלא ובס"י שלנו כתיב חסר. ובדף ד ע"א כ' רש"י דכנסה היתה כי יציאל כתיב לטעת חסר ובס"י והיה אס שמע כתיב מלא. ובס"י שני' שולטו ג"כ כ' יהיה כי יציאל כתיב מלא. ובדף כ ע"א חס' להבדית וקרי להבדו ובצפסחים שלנו גס הכתיב להבדית. עוד שם דף קב ע"א. וחסר לו וישמר לו מיעטא ליה. ובצפסחים שלנו כתיב ויעמר. ובס"י דף ט ע"א הלא פסוח צסן ובצפסחים שלנו כתיב צסן. וע' מהרש"א שם ממהרש"א וצקודשין דף ל ע"א. והתגלה וצפסחים של פסוקי וצקודשין צס' לו צספוק וחסר לו צו צסן דעס חלי ההורה צספוקים וצירושלמי מלא שטיא חס' צמכותו דף ו ע"א דבחוקלת צכרו אלהים סה. ובצפסחים שלנו כתיב מלא. וצרי"י צמחוס פ' ממונה ואת כל אשר אלוה הוא ויוי מיהיה ולפנינו כתיב את צלא ו'. ע"י ברא"ש שם. ומתרגם רבה שיר השירים צספוק אלונו לנו שועלס שעלס א"ר צריס קדמאה מלא מניינא חסר. ובמסורה איון קל אלא חמרייטו חסר. ובצריס דף ו ע"ב כתי' ללכונו ובצפס' שלנו צדיה א ח כתיב ללכונו. ו ע"א ר' וצפסחים דף ג ע"א ר' דטור. ובצפסחים שלנו כתיב טהר חסר. (א) ובצריס דף לו ע"ב את דהוגד הוגד קרי ולא כתיב. ובצפסחים שלנו הוא קרי ומתיב מי"ש חס' שם. ובצפוק איוי ה' אלסין אשר הלאמין איתא צירושלמי פ"ה דסוטה דחסר י'. ובצפסחים שלפנינו הוא מלא יו"ד. ובמדגס ויקרא רבה פ' ט' וסס דרך. א"ר יחל וסס כתיב ובצפסחים שלנו יחל וסס כתיב ובצפסחים שלנו חסר כסין. ובפירש"י צמחוס בראשית כ"ד הפילגסס חסר כתיב וצכל הספרים איתא מלא. ובמדגס בראשית רבה פסחה ע"ז ר"ל אמר הגמרת כתיב וצכל הספרים שלנו כתיב הטהרת. ובצריסן דף לג ע"א מוספות ד"ה אשר דרש"י כ' דהכתיב ויקרא כ"ה אשר לא חומה הסס כמנו ודכתיב אשר לו וחקיי לא ובצפסחים שלנו הכתיב לא צאל"ף והקרי לו כמ"ש החי"ט שם:

רבינו חננאל

ד' מתו בעטיו של נחש, כבר פירשנוהו.

צהקרבנות והגשים ממחיתים שם עד שקריצוס ומשתהות מלחזור למקומן אלל צעליהן ומצטלין את הגשים מפריה ורביה (ויחא טז).